

СЕКЦІЯ 6
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 332.32

Вишневська О.М.

*доктор економічних наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

Христенко О.О.

*магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

Бугай О.А.

*магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА БІОЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАДАХ**

**THEORETICAL PRINCIPLES OF REGULATION OF THE USE
OF LAND-RESOURCE POTENTIAL ON BIOECONOMIC FACILITIES**

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано та узагальнено теоретичні засади регулювання процесу використання земельно-ресурсного потенціалу на біоекономічних засадах. Визначено основні напрями використання земельно-ресурсного потенціалу з урахуванням біоекономічних факторів, які є пріоритетними за умов впливу глобалізації.

Ключові слова: потенціал, біоекономіка, земельні ресурси.

АННОТАЦИЯ

В статье обоснованы и обобщены теоретические основы регулирования процесса использования земельно-ресурсного потенциала на биоэкономических началах. Определены основные направления использования земельно-ресурсного потенциала с учетом биоэкономических факторов, которые являются приоритетными в условиях влияния глобализации.

Ключевые слова: потенциал, биоэкономика, земельные ресурсы.

ANNOTATION

The article substantiates and generalises the theoretical principles of regulation of the use of land-resource potential on the bioeconomic basis. The main directions of use of the land-resource potential are determined taking into account bioeconomic factors, which are the priority ones under the conditions of the influence of globalization.

Keywords: potential, bioeconomics, land resources.

Постановка проблеми. Загострення екологічних проблем спонукає до необхідності запровадження системних заходів на всіх рівнях управління. Високий рівень концентрації небезпечних виробництв, суттєва трансформація агроландшафтів, неефективне використання природних ресурсів, у тому числі невідтворюване їх знищення, деградаційний антропогенний вплив на них, недостатня забезпеченість передумов формування екологічної рівноваги щодо економічних інтересів виробників спри-

чиняють небезпеку в розвитку аграрного сектора економіки.

Нині актуальними є перехід до політики раціонального природокористування і поширення екологічних знань для відновлення природних ресурсів, розширення заповідних територій, реалізації ресурсозберігаючих програм і технологій. Саме запровадження біотехнологій дає змогу виробляти екологічно чисту продукцію, зберігаючи при цьому довкілля, сприяє скороченню виробничих енерговитрат, збереженню і відновленню природних ресурсів, активізації процесу технологічного оновлення виробництв із метою екологізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням регулювання процесу використання земельно-ресурсного потенціалу присвячено праці вчених, серед яких: В.Г. Андрійчук, О.Ф. Балацький, І.К. Бистряков, В.А. Борисова, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, Д.С. Добряк, О.І. Котикова, О.А. Літвак, А.С. Лисецький, І.І. Лукинов, О.С. Новоторов, Б.В. Погріщук, І.Д. Примак, С.М. Рогач, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, А.М. Третяк, М.М. Федоров, М.А. Хвесик, Є.В. Хлобистов, І.І. Червен, В.С. Шибанін, О.В. Шибаніна.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених дослідженню питання врегулювання процесу використання земельно-ресурсного потенціалу, є потреба у формуванні передумов до збереження його якісних ознак. Особливої актуальності набуває питання через погіршення екологічного стану

природного середовища, що вимагає адаптації до змін і функціонування на біоекономічних засадах для збереження національного багатства держави.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та визначенні основних підходів до врегулювання процесу використання земельно-ресурсного потенціалу на біоекономічних засадах для збереження національного багатства держави.

Основним завданням дослідження є виявлення пріоритетності чинників впливу на регулювання процесу використання земельно-ресурсного потенціалу на біоекономічних засадах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вагоме місце у природних ресурсах належить земельним ресурсам, які є одними з найбільш універсальних природних ресурсів, необхідних для всіх галузей економіки, суспільства. Особливості земельних ресурсів полягають у тому, що їх не можна замінити жодним іншим ресурсом і вони використовуються за місцем знаходження. Саме земельні ресурси є територіальним базисом, який покладено в основу розвитку суспільства, окремих територій.

Земельні ресурси виступають територіальним базисом розташування господарських об'єктів, розселення населення, а також предметом праці у сільському господарстві. Всі категорії земельних ресурсів незалежно від їхнього цільового призначення, цільового використання й власності становлять єдиний земельний фонд. Використання землі на засадах екологізації є одним із ключових принципів раціонального використання земельно-ресурсного потенціалу сільської території, а розмір і структура земельного фонду – одними з найважливіших факторів розвитку [1].

На підставі опрацьованих літературних джерел виявлено, що земельно-ресурсний потенціал є сукупністю ресурсів за їх кількісним складом та якістю (продуктивними характеристиками), які визначають умови життя, використовуються для розміщення засобів виробництва і мають біологічні особливості, які можуть бути залучені для отримання суспільних благ.

Виявлено, що біологічні особливості земельних ресурсів, територіальне розташування, кліматичні умови здійснюють вплив на процес формування і використання земельно-ресурсного потенціалу. Проте сучасні форми і методи використання земельно-ресурсного потенціалу не сприяють їх раціональному розподілу між галузями економіки, землевласниками і землекористувачами, що не сприяє вирішенню земельних спорів.

Критерії економічної доцільності та фінансової ефективності нині заміщуються біоекономічними пріоритетами розвитку підприємств аграрного сектору економіки, нарощенням інноваційного потенціалу та підтриманням природно-ресурсної основи підприємств у збереженні біологічного та асиміляційного потенціалу, упередження деградації ресурсів за

видами. Біоекономічна модель розвитку базується на використанні біологічних технологій на основі раціонального використання природних ресурсів та переробки відходів промислового виробництва, що повністю перетворюються в екосистемі, потребують менших затрат енергії та зменшують негативний вплив на довкілля [5]

Біоекономіка розглядається як один із видів економічної діяльності, що враховує позитивний вплив біологічних процесів і поновлюваних біоресурсів на здоров'я населення, на процес економічного зростання і розвитку, а також як економіка, що повністю ґрунтується на використанні відновлюваних джерел енергії, кінцевих результатах біопроцесів і потенціалі екологічних технологій для виробництва новітніх біопродуктів, отримання прибутку від їх реалізації та створення додаткових робочих місць. Поява і розвиток біоекономіки розглядаються як альтернатива наявним підходам до розвитку галузей економіки.

Біоекономічний підхід у розвитку аграрного сектору економіки сприятиме оптимальному поєднанню тенденцій розвитку аграрного сектору зі збереженням і поновленням якісних компонентів біоекономічної основи та передбачає запровадження сукупності заходів щодо використання інтенсивної біологізації землеробства, нарощування енергетичного потенціалу, формування передумов для забезпечення екологічної рівноваги, поширення знань і підвищення рівня екологічної свідомості, збереження і відновлення біологічної цінності та забезпечення економічної доцільності використання природних ресурсів. Комплексний біоекономічний підхід передбачає поєднання економічних та екологічних інтересів розвитку аграрного сектору.

Економічний ефект від фінансування розвитку біоекономіки полягає у зростанні обсягів надходження від оподаткування із заробітної плати зайнятих працівників, зборів за шкідливі викиди в навколишнє природне середовище, зменшення витрат на закупівлю традиційного виду палива тощо. При цьому застосування екологоорієнтованих технологій дасть змогу отримати відповідні економічні й екологічні пріоритети. Економічні полягають в ефективному використанні сировини, матеріалів, енергоносіїв, мінімізації витрат ресурсів; зменшенні екологічних витрат підприємства, мінімізації екологічних ризиків; підвищенні інвестиційної привабливості підприємства, додатковому залученні екоінвестицій; підвищенні рівня мотивації та продуктивності праці працівників завдяки поліпшенню умов виробництва; освоєнню нових внутрішніх та зовнішніх ринків збуту продукції, розвитку екологічно орієнтованих ринків; збільшенні ринкової вартості екологічно чистої продукції, обсягів її експорту. Екологічні полягають у зменшенні негативного впливу підприємства на навколишнє середовище; підвищенні якості та екологічної безпеки продуктів харчування, забезпеченні продовольчої безпеки дер-

жави; зменшенні загрози здоров'ю населення, поліпшенні умов життя; збереженні та оздоровленні екологічного оточення в місцях розташування промислових підприємств, у тому числі небезпечних виробництв; забезпеченні екологічно безпечного розвитку видів економічної діяльності, за якого зростання обсягів виробництва продукції не супроводжується значним збільшенням забруднення навколишнього середовища та токсичних відходів

Вагомим є процес удосконалення систем управління. Система управління земельно-ресурсним потенціалом здійснюється в умовах недостатності капіталовкладень в еколого-економічне використання земельного фонду сільських місцевостей та використання застарілих технологій вирощування окремих сільськогосподарських культур. Саме тому процес удосконалення управління земельно-ресурсним потенціалом повинен забезпечувати оптимальне співвідношення структури угідь, дотримання технологічно оптимального обробітку ґрунту з найменшим навантаженням на природно-ресурсну основу та навколишнє середовище, дотримання сівозмін, введення еколого-економічно обґрунтованого обсягу мінеральних добрив, проведення захисних протиерозійних заходів відновлення родючості ґрунтів, раціонального використання усіх ресурсів за видами [2].

Висновки. Раціональне використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій має впроваджуватися через відповідні заходи на різних рівнях управління, а саме: активізація інвестиційно-інноваційних процесів і реалізація комплексу природоохоронних заходів у поєднанні з екологічною свідомістю і відповідальністю товаровиробників; спрямування інвестиційних коштів на придбання й застосування новітніх технологій і техніки, що в кінцевому підсумку сприятиме поліпшенню

результатів господарювання сільськогосподарських підприємств; зниження хімічного навантаження на земельні ресурси за рахунок оптимізації кількості внесених добрив; оптимізація структури виробництва і розмірів сільськогосподарських підприємств; екологізації виробництв; повноцінний розвиток ринкової інфраструктури для організації ефективного внутрішнього і зовнішнього ринків. Запровадження екологоорієнтованих технологій дасть змогу забезпечити збереження біологічних особливостей земельно-ресурсного потенціалу сільських територій, національного багатства України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Альбещенко О.С. Теоретичні основи сталого розвитку землекористування: теоретичні і методологічні підходи до формування концепції / О.С. Альбещенко // Актуальні питання сучасної економіки : матер. VI Всеукр. заочної наук. конф. (Умань, 24 грудня 2014 р.) : у 2-х ч. Ч. 1. – Умань : Візаві, 2014. – С. 8–10.
2. Бобровська Н.В. Теоретичні аспекти еколого-орієнтованого підходу у використанні земельних ресурсів / Н.В. Бобровська, О.О. Заволока // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – 111 с.
3. Вишневецька О.М. Розвиток економіки галузі на біоекономічних засадах: теоретичні і практичні аспекти : [монографія] / О.М. Вишневецька, О.А. Літвак, С.М. Літвак. – Миколаїв, 2016. – 242 с.
4. Вишневецька О.М. Апроксимація міжнародного законодавства у збереженні і відновленні навколишнього середовища / О.М. Вишневецька, Н.В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. – Вип. 4 (87). – С. 20–29.
5. Літвак О.А. Еколого-економічна ефективність землекористування / О.А. Літвак // Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті. Екологічні проблеми України та шляхи їх вирішення : матеріали Держ. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів і докторантів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tezy.btsau.edu.ua/>.